

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1940 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ.

I en till riksdagen avlåten, den 19 januari 1940 dagtecknad proposition nr 24, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

F ö r s l a g
till
L a g
angående preskription av vissa riksbankssedlar
av äldre typ.

Härigenom förordnas, att följande av Rikets ständers bank eller Sveriges riksbank utgivna sedlar icke skola av riksbanken inlösas efter den 31 december 1949, nämligen

sedlar å riksdaler specie, riksdaler banko, skillingar och riksdaler riksmynt, ävensom

sedlar å 5, 10, 50, 100 och 1,000 kronor av äldre typer än dem, som utgivits:

sedlar å	5 kronor	jämlikt kungörelse	den 24 oktober	1890 (nr 55 s. 1),
» »	10 »	»	» 29 april	1892 (» 22 » 1),
» »	50 »	»	» 7 augusti	1896 (» 58 » 1),
» »	100 »	»	» 10 juni	1898 (» 59 » 1),
» »	1,000 »	»	» 13 april	1894 (» 19 » 1).

Enligt 20 § preskriptionsförordningen den 4 mars 1862 äga förordningens föreskrifter om tioårig preskription och bevakning efter kallelse å okända borgenärer icke tillämpning för fordran hos bank eller allmänt penningverk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgives, utan skall lända till efterrättelse vad därom särskilt är stadgat.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 februari 1939 dagtecknad skrivelse hava *fullmäktige i riksbanken* under hänvisning till en skrivelsen bilagd promemoria hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att antaga ett vid promemorian fogat förslag till förordning angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ.

I berörda promemoria anföres i huvudsak följande:

Genom kungörelse den 6 maj 1830 (nr 31 s. 312) föreskrevs, att sedlar å daler kopparmynt — varav de sista utgavos år 1776 — icke skulle inlösas efter en preskriptionstid av tio år. Därefter hava några preskriptionsbestämmelser rörande riksbankens sedlar icke utfärdats. Samtliga riksbankssedlar, som utgivits efter år 1776, nämligen sedlar å riksdaler specie, riksdaler banko, skillingar, riksdaler riksmünt samt kronor, skola sålunda fortfarande vid anfordran inlösas i riksbankens kassor. Såvitt kunnat utrönas hava icke heller några bestämmelser utfärdats, som uttryckligen upphävt karaktären av lagligt betalningsmedel hos nämnda sedlar av äldre typ.

Det nuvarande myntsystemet började tillämpas år 1874. I kungörelse den 7 november 1873 (nr 75 s. 1) angående utgivning av nya riksbankssedlar å 1,000, 100, 50, 10 och 5 kronor ävensom å 1 krona återfinnes en redogörelse för beskaffenheten, storleken och utseendet av de första sedlar, som utgavos i kronor. Dessa ändrades sedermera genom särskilda kungörelser åren 1879, 1880 och 1888.

Ifrågavarande sedlar ersattes emellertid sedermera successivt av sedlar av den typ, som — om man bortser från vissa mindre och i detta sammanhang oväsentliga jämkningar — ännu gäller. Sålunda började de nuvarande sedeltyperna utgivas:

sedlar å	5 kronor	år 1890	(kungörelse nr 55 s. 1)
» »	10	» » 1892	(» » 22 » 1)
» »	1,000	» » 1894	(» » 19 » 1)
» »	50	» » 1896	(» » 58 » 1)
» »	100	» » 1898	(» » 59 » 1).

Sedlar å en krona utgavos åren 1874 och 1875 och återkommo under världskriget med endast mindre ändringar i den ursprungliga typen (kung. den 31 augusti 1914, nr 177).

Den 31 december 1938 bokfördes i riksbanken äldre sedlar, varom här är fråga, till ett sammanlagt värde av 2,428,579 kronor 17 öre, varav inom linjen 1,653,862 kronor 94 öre.

Inlösningen av sedlar av äldre typ har varit förhållandevis obetydlig under senare år. I någon mån torde detta bero på att åtminstone vissa av ifrågavarande sedlar representera ett samlarvärde, som överstiger inlösningsvärdet, men den huvudsakliga anledningen torde otvivelaktigt vara, att en avsevärd del av sedlarna förstörts eller eljest förkommit. Det i realiteten utelöpande beloppet utgör följaktligen sannolikt endast en bråkdel av den summa, som — inom eller utom linjen — upptages i riksbankens räkenskaper.

För att möjliggöra ett avförande ur räkenskaperna av här avsedda sedlar vore det ur riksbankens synpunkt önskvärt, om bestämmelser meddelades angående viss tid, inom vilken dessa sedlar skola hava företetts för inlösen. Det synes vara så mycket större anledning härtill som inom de närmaste åren sedlar av ny typ torde komma att utgivas. Några betänkligheter ur andra synpunkter synas knappast böra möta mot införande av preskriptionsregler för ifrågavarande sedlar, under förutsättning att dessa regler erhålla tillräcklig publicitet, något som med nu tillgängliga hjälpmedel lätteligen kan

åstadkommas. Det må emellertid omnämnas, att fullmäktige samt bankoutskottet år 1895, då fråga uppkommit om preskription av lånebanksobligationer, uttalat, att avskrivning av någon riksbankens skuld, varigenom riksbanken ej vidare skulle erkänna sin betalningsskyldighet därför, icke borde ifrågakomma (bankoutskottets memorial nr 11). Samma ståndpunkt hade för övrigt med avseende å sådana obligationer intagits av 1848 års riksdag.¹ Med hänsyn härtill upptagas fortfarande lånebanksobligationer, vilka uppsagts under år 1895 eller tidigare, till ett sammanlagt belopp av 6,663 kronor 79 öre inom linjen i riksbankens räkenskaper. Dessa uttalanden torde dock icke böra innebära hinder mot införande av särskilda preskriptionsregler beträffande riksbankens sedlar av äldre typ, särskilt som detta endast skulle vara att fortsätta på den väg, som beträffs genom förenämnda kungörelse den 6 maj 1830.

En bestämmelse om preskriptionstid för inlösen kan tänkas erhålla tillämpning å samtliga sedlar av annan typ än den nuvarande. Med hänsyn till att de under världskriget utgivna enkronesedlarna i stort sett överensstämde med dem, som utgavos strax efter guldmyntfotens genomförande, och då riksbanken fortfarande innehar ett relativt stort förråd av enkronesedlar av förstnämnda typ, synes emellertid undantag böra göras för enkronesedlar, av vilka vid utgången av år 1938 utelöpte sammanlagt 94,904 kronor. Svårighet skulle eljest kunna uppstå att särskilja de enkronesedlar, som bliva underkastade preskriptionsreglerna, från övriga sedlar av samma valör.

Preskriptionsbestämmelsen skulle alltså komma att avse sedlar till ett sammanlagt belopp av (2,428,579:17 — 94,904:— =) 2,333,675 kronor 17 öre, därav inom linjen förda sedlar å 1,653,862 kronor 94 öre samt andra sedlar till belopp av 679,812 kronor 23 öre. Om inga ytterligare av ifrågasvarande sedlar företeddes för inlösen, skulle sistnämnda belopp representera riksbankens vinst genom preskriptionsbestämmelsernas tillkomst.

Vad beträffar preskriptionstidens längd synes det icke föreligga tillräcklig anledning att frågå den enligt 1862 års preskriptionsförordning för fordringar i allmänhet stadgade preskriptionstiden av tio år, även om denna tid med hänsyn till föreliggande förhållanden kan förefalla onödigt lång. Man skulle därigenom fastställa samma preskriptionstid, som gällde enligt 1830 års förenämnda kungörelse.

Ett genomförande av den här ifrågasatta åtgärden förutsätter prövning av frågan, huru den därigenom uppkomna »vinsten» bör användas. Med avgörandet av denna fråga torde emellertid lämpligen böra anstå, tills preskriptionstiden utlöpt. Man kan i så fall behålla den nuvarande bokföringen av sedlarna till denna tidpunkt, något som synes vara en fördel, eftersom det icke är möjligt att exakt redovisa den verkliga »vinsten» förrän efter utgången av preskriptionstiden.

Chefen för finansdepartementet har i ärendet anfört följande.

Efter övervägande av frågan, huruvida hinder kan anses föreligga mot utfärdande av preskriptionsbestämmelser rörande riksbankens sedlar, har jag, i likhet med bankofullmäktige, kommit till den uppfattningen, att så icke bör anses vara fallet. På grund härav och med instämmande i huvudsak i de synpunkter, som i övrigt framförts i berörda promemoria, föreslår jag, i enlighet med bankofullmäktiges framställning, att särskilda bestämmelser nu meddelas om preskription av riksbankens sedlar av äldre typ än nu gällande med undantag för sedlar å en krona. Mot förslaget om en preskriptionstid av tio år har jag i princip intet att invända. Därest för-

¹ Ang. preskription av sedlar se bankoutskottets utlåtande 1857:18. *Ann. i promemorian.*

ordning i ämnet utfärdas under loppet av nästkommande år, synes mig emellertid praktiska skäl tala för att preskriptionstidens utgång bestämmes till årsskiftet 1949—50. I övrigt föranleder det vid promemorian fogade författningsförslaget ingen erinran från min sida. Jag utgår från, att riksbanken, därest förslaget bifalles, på lämpligt sätt bringar till allmänhetens kännedom, att inlösningen skall upphöra. Såsom i promemorian föreslagits torde den nuvarande bokföringen av de äldre sedeltyperna böra bibehållas till dess preskriptionstiden utlöpt. Till samma tid kan då anstå med beslut om behandlingen av den vinst, som bokföringsmässigt uppkommer för riksbanken vid avskrivning av ifrågakvarande sedelskuld.

Utskottet. Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen, att hinder ej kan anses föreligga mot utfärdande av preskriptionsbestämmelser rörande riksbankens sedlar. Med hänsyn härtill och då det förslag till lag angående preskription av vissa dylika sedlar av äldre typ, som framlagts i propositionen, icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet tillstyrka, att förslaget antages av riksdagen. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 29 februari 1940.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Holmström, Berling, Sandén, Friggeråker, von Horn, Sundvik** och *Leander*;

från andra kammaren: herrar *Holmgren**, *Lovén, Paulsen, K. A. Westman, Osberg, Svedman, Sundberg* och *Ericsson* i Kinna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.